

Forslag til Handlingsplan 2026

Innledning

Handlingsplanen beskriver hvordan Østlandssamarbeidets strategi for 2025-2028 skal følges opp i 2026. I strategien har fylkeskommunene utpekt samferdsel og energi, klima og miljø som prioriterte politikkområder.

De prioriterte aktivitetene i 2026 skal bidra til økt nytte og merverdi for fylkeskommunene gjennom:

- sterkere interessepolitisk gjennomslagskraft
- læring og erfaringsdeling for å styrke fylkeskommunenes kompetanse
- ressursbesparende samarbeid gjennom felles prosjekter

Handlingsplanen for 2026 er bygget opp rundt syv konkrete innsatsområder som er beskrevet nærmere nedenfor. Innsatsområdene varierer i størrelse og omfang. Noen av innsatsområdene vil gå på tvers av de to politikkområdene, og noen av innsatsområdene beskriver pågående prosjekter med ekstern finansiering. Arbeidet med innsatsområdene skal bidra til å styrke fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle.

1. Oppfølging av gjeldende Nasjonal transportplan 2025-2036

Østlandssamarbeidet skal bidra til at felles prioriterte østlandsprosjekter i gjeldende NTP 2025-2036 sikres finansiering i statsbudsjettet for 2027.

Østlandssamarbeidet har de siste årene hatt fokus på InterCity-utbyggingen og etterslepet på vedlikehold av fylkesveiene er løftet fram i fellesskap. I løpet av 2025 har krisen i kollektivsektoren tiltatt i styrke. For å sikre finansiering til (a) planlegging og bygging av jernbane/InterCity, (b) fylkesveiene i landsdelen og (c) kollektivsektoren på Østlandet skal Østlandssamarbeidet videreføre det interessepolitiske arbeidet overfor regjeringen og Stortinget.

Følgende hovedaktiviteter skal gjennomføres:

- Oppdatere og finslipe felles politiske budskap.
- Gi innspill til statsbudsjettet (2027) i en tidlig fase av prosessen.
- Aktiviteter og dialog med nasjonale samferdselspolitikere i forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet høsten 2026.

2. Ny Østlandspakke for samferdsel og mobilitet

En revidert Østlandspakke skal ferdigstilles i 2026 slik at fylkeskommunene har et godt faglig grunnlag for videreføring av det politiske samarbeidet på samferdselsområdet og for felles prioriteringer inn mot neste NTP 2029-2040.

Den nye Østlandspakken skal gi et oppdatert kunnskapsgrunnlag for samferdselssektoren på Østlandet. I arbeidet skal vurderinger knyttet til sikkerhet og beredskap vektlegges. Det vil også være viktig å få vurdert hvordan energi-, klima- og miljøutfordringene vil påvirke fremtidens infrastruktur og mobilitet i landsdelen.

Følgende hovedaktiviteter skal gjennomføres:

- Ferdigstille datainnsamling og kunnskapsgrunnlag fram mot oktober 2026, fordelt på seks arbeidspakker:
 - Strategiske rammer
 - Jernbane og InterCity
 - Kollektivtransport og helhetlige mobilitetsløsninger på Østlandet
 - Byområder
 - Fylkesveger, broprogram og vedlikeholdsetterslep
 - Grensekryssende grønne transportkorridorer (gods og personer)
- Utforme felles posisjonsdokumenter innen utgangen av 2026.
- Begynne det interessepolitiske arbeidet med innspill til ny NTP.

3. Energipolitiske prioriteringer

Fylkeskommunenes ønsker å arbeide for raskere og mer treffsikker nettutbygging, økt energiproduksjon og styrket beredskap, og mer effektiv energibruk og av- elektrifisering av lavverdig energiformål.

I løpet av 2025 har fylkeskommunene vedtatt felles energipolitiske prioriteringer for strategiperioden 2025-2028 og har utviklet forslag til hvordan prioriteringene skal følges opp framover.

Følgende aktiviteter skal gjennomføres:

- Dialogmøte mellom representantskapet og Statnett for å få informasjon om Statnetts arbeid med områdeplaner i landsdelen, Statnetts perspektiver på hvordan fylkeskommunene kan bidra til raskere og mer treffsikker nettutbygging, og fylkeskommunenes perspektiver på behovet for utvikling av strømmettet i landsdelen.
- Erfaringsdeling om handlingsrommet og beste praksis for bruk av regionale planer for raskere og mer treffsikker nettutbygging.

- Faglige arrangementer om fylkeskommunenes arbeid med kompetanse og veiledning av kommuner i energispørsmål, og fylkeskommunenes strategiske arbeid med å identifisere arealer som er egnet for energiproduksjon, inkludert grå arealer.
- Vurdere alternativer for å sikre kommuner inntekter fra lokal energiproduksjon for å gi insentiv til og legitimere økt lokal energiproduksjon.
- Utarbeide og fremme forslag til bedre rammevilkår for bruk av fjernvarme, hvor også utfordringene med dagens CO₂-avgift på avfallsforbrenning inkluderes.
- Utarbeide og fremme forslag til hvordan rammevilkårene for produksjon av biogass kan styrkes.
- Dele erfaringer om hvordan fylkeskommunene kan bidra til kvalifisering av flere energirådgivere, som et lavterskeltiltak for energieffektivisering.

4. Grønne energistasjoner 2.0 (pågående prosjekt)

Prosjektet skal være en katalysator for utbygging av nye energistasjoner og styrke fylkeskommunenes eget arbeid med energistasjoner, men samtidig bidra til å forhindre unødvendig nedbygging av natur.

Østlandssamarbeidet fikk i 2024 innvilget Klimasats-støtte til å videreføre prosjektet «Grønne energistasjoner» i to år. Fylkeskommunene bidrar med egeninnsats, mens prosjektledelsen ivaretas av sekretariatet.

Følgende aktiviteter skal gjennomføres:

- Regionale verksteder som skaper bevissthet om og identifiserer behov for lade- og fylleinfrastruktur, sprer kunnskap og bidrar til å identifisere aktuelle lokaliteter ved behov.
- Utarbeide interessepolitiske underlagsnotater basert på prosjekterfaringer, som løftes inn i Østlandssamarbeidets politiske organer.

- Dialog med aktuelle kommuneregioner om bompengefritak for tunge biogasskjøretøy og dialog med Statens vegvesen om energistasjoner tilknyttet døgnhvileplasser.
- Kartlegge uutnyttet kapasitet i lade- og fyllinfrastrukturen for kollektivtransport i fylkeskommunene og gjennomføre tiltak som stimulerer til deling og effektiv bruk av tilgjengelig kapasitet.
- Gjennomføre arbeidsverksteder om energiberedskap og sikkerhet for fossilfri tungtransport og lastebilsjåførers ønsker for utforming av en energistasjon.
- Bidra til en felles forståelse av fylkeskommunenes rolle i arbeidet med energistasjoner, basert på statlige forventninger og fylkeskommunenes egne planer og strategier. I arbeidet skal det både beskrives hva fylkeskommunene kan og bør gjøre, samt utfordringer som begrenser fylkeskommunenes handlingsrom.
- Kartlegge behov og muligheter for å måle klimaeffektene av arbeidet med energistasjoner i fylkeskommuner og kommuner.

5. Klimasmart arealplanlegging (pågående prosjekt)

Prosjektet skal øke klimakunnskapen i arealforvaltningen på Østlandet ved at alle kommuner får oversikt over egne karbonrike arealer og klimastatistikk til bruk i sitt planarbeid, inkludert egen arealbruk 2010-2020 og klimakonsekvenser hvis planlagt arealbruk (arealreserven) fullt ut bygges ned.

Østlandssamarbeidet fikk i 2023 Klimasats-midler til det 3-årige prosjektet *Kartlegging av karbonrike areal for klimasmart arealplanlegging* (til daglig *Klimasmart arealplanlegging*). Fylkeskommunene og de 11 kommunepilotene bidrar med egeninnsats, og sekretariatet ivaretar prosjektledelsen. Overordnet ansvar for prosjektstyringen har en gruppe fra fylkesadministrasjonene.

I tillegg til det kommunale kunnskapsgrunnlaget bidrar prosjektet med fylkesvis statistikk for bruk i de fylkeskommunale arealregnskapene.

Følgende hovedaktiviteter skal gjennomføres:

- Kartbasert oversikt over karbonrike arealer og klimastatistikk på kommunenivå overleveres kommunene fra hver av fylkeskommunene.
- Kommunene får oppfølgende veiledning om bruken av det nye verktøyet.
- Det utvikles informasjonsmateriell til kommunene og for fylkeskommunal bruk.
- Kunnskapsgrunnlaget er under uttesting lokalt og regionalt.
- Etablerte og nye dialogfora benyttes for erfaringsdeling og motivering til kommunal bruk.
- En spørreundersøkelse gjennomføres for å få dokumentert bruksverdi og erfaringer.
- Det gjennomføres minst ett faglig arrangement om kartbasert arealplanlegging med klima- og naturhensyn.
- Sluttrapportering til Miljødirektoratet første halvår 2026.

6. ØstsamUng

ØstsamUng er Østlandssamarbeidets nettverk for de fylkeskommunale ungdomsrådene. Nettverket skal bidra til å styrke ungdomsmedvirkningen i fylkeskommunene.

Gjennom ØstsamUng kan ungdomsrådene dele erfaringer og diskutere felles utfordringer og løsninger. Nettverket legger til rette for dialog mellom ungdomsrådene og politikerne i fylkeskommunene, og skal bidra til å løfte ungdomsperspektivet i Østlandssamarbeidets arbeid. Felles deltakelse i europeiske nettverk koordineres også gjennom ØstsamUng. Nettverket styres av et arbeidsutvalg med medlemmer fra ungdomsrådene, som støttes av sekretariatet og en administrativ koordinatorgruppe.

Følgende aktiviteter skal gjennomføres:

- Et politisk arbeidsverksted for å bidra til at ungdomsrådene utformer felles posisjoner på et selvvalgt tema. Samlingen avslutter med et dialogmøte med representantskapet hvor resultater fra arbeidsverkstedet legges fram og diskuteres.
- En faglig ungdomskonferanse. Arbeidsutvalget for ØstsamUng vil søke om støtte fra Erasmus+ ungdom for å kunne gjennomføre en internasjonal klimakonferanse for ungdom som gjennomføres i landsdelen.
- Ungdomsrådenes deltakelse på arrangementer i BSSSC Youth koordineres gjennom ØstsamUng. Det kan være aktuelt å gjennomføre et møte i BSSSC Youth i Norge i tilknytning til styremøte i BSSSC, som omtalt under innsatsområde 7. I så fall vil man søke ekstern finansiering.

7. Arbeid med Interreg (pågående prosjekt)

Østlandssamarbeidet er nasjonalt kontaktpunkt for Interreg Østersjøprogrammet, på oppdrag fra og finansiert av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD). Arbeidet skal bidra til å styrke fylkeskommunenes muligheter for deltagelse og interreg-finansiering i regionale utviklingsprosjekter.

Prosjektledelsen ivaretas av sekretariatet. Fylkeskommunene v/internasjonale rådgivere involveres i arbeidet etter behov og etter nærmere avtale med den enkelte fylkeskommune.

Østlandssamarbeidet deltar i det politiske nettverket Baltic Sea States Subregional Co-operation (BSSSC) med to oppnevnte styremedlemmer samt i BSSSCs ungdomsnettverk. Deltakelsen er et viktig element i vår oppfølging av oppdraget fra KDD.

Følgende aktiviteter skal gjennomføres:

- Utøve rollen som nasjonalt kontaktpunkt for Interreg Østersjøprogrammet i tråd med retningslinjene for KDD-oppdraget – herunder følge Østersjøstrategien. Som kontaktpunkt bidra med kunnskap og nettverk som åpner for fylkeskommunal deltakelse i aktuelle interreg-prosjekter og annet samarbeid i Østersjøregionen.

- Delta i det politiske nettverket Baltic Sea States Subregional Co-operation (BSSSC), som en viktig plattform for å støtte oppunder Østersjøarbeidet og rollen som nasjonalt kontaktpunkt. Være vertskap for, og gjennomføre ett styremøte i BSSSC høsten 2026.
- Interreg-programmene for perioden 2021-2027 er under gjennomføring, og det vil bli behandling av søknader i 2026 og oppfølging av norske prosjektaktører.
- Arbeidet med programmet for perioden 2028-2034 startes og vil foregå løpende i 2026. I arbeidet med neste programperiode vil Østlandssamarbeidet vurdere sin rolle som nasjonalt kontaktpunkt for Interreg Østersjøprogrammet 2028-2034.
- Gjennomføre faglige arrangementer for å spre informasjon og resultater fra relevante prosjekter og dele god praksis for å understøtte arbeidet innenfor handlingsplanens øvrige innsatsområder.

